

**Planul de interpretare
pentru destinația de ecoturism
Mara – Cosău – Creasta Cocoșului**

Beneficiar: Asociația EcoLogic

Elaborat de Eliza Donescu și Andrei Blumer

Asociația de Ecoturism din România

Cuprins

Listă tabele.....	3
A. Context.....	4
B. Metodologia și conceptele utilizate.....	4
C. Obiectivul general al planului de interpretare.....	5
D. Tema principală de interpretare a destinației	6
E. Analiza pe zone: teme, sub-teme, plan de măsuri.....	6
Zona A: Mara – Desești – Hărnicеști	6
Zona B: Ocna Șugatag	9
Zona C: Cornești – Călinești – Sârbi – Budești;.....	11
Zona D: Zona Hoteni - Breb – Creasta Cocoșului	14
Zona E: Zona Cheile Tătarului - Platou Igriș.....	17
Întreaga zonă a destinației Mara – Cosău – Creasta Cocoșului	18
F. Elemente unitare de design - propunere layout panouri	21
G. Sintetizarea mijloacelor de interpretare.....	27
Set de mijloace pentru interpretare personală	27
Set de mijloace pentru interpretarea non-personală.....	29
H. Responsabilitatea și coordonarea implementării măsurilor de interpretare	32

Listă tabele

Tabel 1: Tipuri de panouri de informare și interpretare.....	23
Tabel 2: Paleta de culori - panouri interpretative.....	24
Tabel 3: Fonturi pentru panouri.....	26
Tabel 4: Mijloace pentru interpretarea personală.....	27
Tabel 5: Mijloace pentru interpretare non-personală prin intermediul panourilor.....	28

A. Context

Acest plan de interpretare este realizat în cadrul proiectului „Dezvoltarea destinației de ecoturism Mara – Cosău – Creasta Cocoșului”, finanțat prin granturile SEE 2009-2014, în cadrul Fondului ONG în România, în cadrul contractului de servicii *elaborare Plan de interpretare pentru destinația de ecoturism Mara – Cosău – Creasta Cocoșului*, nr. RO2013_C3_016/III din 21.08.2014. Acest proiect este implementat de Asociația EcoLogic ce are activitate pe componenta de interpretare, infrastructură de vizitare și ecoturism încă din 2006 în această zonă. Inițiativele EcoLogic au pornit inițial de la implementarea conceptului de *drum verde (Green Way)*, numit *Drumul Moștenirii Maramureșene*, abordare ce s-a dezvoltat, astfel încât în prezent asociația coordonează implementarea pe plan local a conceptului de destinație de ecoturism. Totodată Asociația EcoLogic este și custodele Rezervației naturale Creasta Cocoșului din anul 2005, iar din anul 2011 este custode al sitului Natura 2000 Gutâi Creasta Cocoșului.

În ultimii doi ani s-au făcut demersurile necesare ca zona Mara – Cosău – Creasta Cocoșului să obțină statutul de destinație de ecoturism recunoscut de către Autoritatea Națională pentru Turism. Acest statut a fost oficial obținut în 2014, Mara – Cosău – Creasta Cocoșului fiind în primele două destinații de ecoturism recunoscute la nivel național.

Totodată a fost inițiată în 2013 o schemă de finanțare pentru conservarea și dezvoltarea zonei prin ecoturism în cadrul proiectului *Promovarea Plășilor pentru Serviciile de Mediu și a altor scheme de finanțare sustenabilă a acestora în bazinul Dunării*, implementat de WWF DCP. Această schemă s-a concretizat printr-un model de Fond local ce este administrat de către Centrul de Ecologie și Turism Maramureș. Un alt rezultat al proiectului implementat de WWF DCP este Conceptul de dezvoltare al destinației de ecoturism Mara – Cosău – Creasta Cocoșului (2013) și realizarea primului pas către o identitate proprie a acestei zone prin elaborarea unei sigle a destinației însoțită de manualul de utilizare și a unui website (<http://ecomaramures.com>).

B. Metodologia și conceptele utilizate

Acest plan de interpretare este o continuare a Conceptului de dezvoltare a destinației de ecoturism Mara – Cosău – Creasta Cocoșului (2013), realizat în cadrul proiectului implementat de WWF DCP. Planul de interpretare preia zona turistică realizată în cadrul conceptului de dezvoltare și utilizează obiectivele de dezvoltare și tipul de activități propuse identificate fiecărei zone pentru a elabora pasul următor, ce ține de temele și tehnicile de interpretare propuse spre utilizare.

Elaborarea acestui document are la bază experiența autorilor, dobândită în peste cinci ani de contact și activitate în zona destinației. Această experiență a rezultat din vizite pe teren, participarea la întâlniri de lucru și facilitarea acestora și realizarea de planuri de ecoturism. Prima versiune a acestui plan de interpretare a fost supusă unei analize rapide de tip focus grup, în care un grup de persoane

(membri din Asociația EcoLogic, WWF, AER și Maramureș Info Turism) cu experiență în zonă au comentat această versiune, ulterior oferindu-le versiunea îmbunătățită spre consultare.

Acest document reprezintă un plan la nivelul destinației Mara – Cosău – Creasta Cocoșului ce creează pe de o parte cadrul unui format unitar al interpretării, iar pe de altă parte propune măsurile specifice fiecărei zone din destinație, care odată implementate vor reuși să conducă spre o experiență de calitate a vizitatorilor în zona destinației și, pe termen lung, spre un statut bun de conservare și dezvoltare durabilă a destinației de ecoturism.

Documentul actual are două părți: în prima parte sunt identificate principalele teme de interpretare, mijloacele aferente și zonele specifice de implementare, iar în partea a doua este propus un set de elemente de design pentru materialele de comunicare (dimensiune, formă și culoare) ce pot crea o unitate de imagine dacă vor fi asumate și respectate de principalii parteneri în implementarea conceptului de destinație.

Conform definițiilor promovate de Asociația de Ecoturism din România și agreate de către Autoritatea Națională pentru Turism (Criteriile pentru desemnarea destinațiilor de ecoturism din România, 2014), conceptul de interpretare reprezintă modalitatea prin care se comunică turiștilor și comunității locale informații și experiențe în legătură cu potențialul zonei, valorile ei naturale și culturale, astfel încât să determine o creștere a nivelului de cunoaștere și apreciere din partea acestora.

Din punct de vedere al mijloacelor folosite, interpretarea poate fi de două feluri:

a. *Interpretarea prin mijloace personale* reprezintă modalitatea prin care o persoană autorizată (ghid, biolog etc.) comunică turiștilor sau comunității locale informații și experiențe în legătură cu potențialul zonei, valorile ei naturale și culturale. Acest mod de interpretare poate fi realizat prin intermediul unui program ghidat de ghizi sau rangeri, prezentări tematice, mici piese de teatru etc.

b. *Interpretarea prin mijloace non-personale* reprezintă modalitatea prin care este folosit orice alt mijloc, cu excepția unei persoane, pentru a se comunica turiștilor sau comunității locale informații și experiențe în legătură cu potențialul zonei, valorile ei naturale și culturale. Acest mod de interpretare poate fi realizat prin intermediul panourilor, broșurilor, traseelor marcate, traseelor tematice, materialelor audio-video etc.

C. Obiectivul general al planului de interpretare

Destinația de ecoturism Mara – Cosău – Creasta Cocoșului va oferi o experiență unitară prin intermediul interpretării valorilor locale (atât cele culturale cât și cele naturale), îmbogățind imaginea clasică a Maramureșului istoric cu privire la tradiția lemnului în arhitectura locală integrată în atmosfera tradițională locală cu elemente noi despre natură și peisajul tradițional. Destinația va primi și va satisface o paletă largă de categorii de vizitatori, integrându-i nu doar pe cei interesați preponderent de cultura arhaică, ci și pe cei activi, interesați de drumeție, ciclism și alte activități în natură pe timpul celor patru sezoane turistice.

D. Tema principală de interpretare a destinației

Omul și natura s-au integrat pe parcursul sutelor de ani creând o excepțională diversitate naturală și culturală ce poate fi înțeleasă și astăzi prin:

- a. peisajul tradițional mozaicat cu livezi și fânețe extrem de bogate în biodiversitate;
- b. coridoarele (ecologice) de legătură între habitate cheie pentru animale sălbatice;
- c. arhitectura tradițională din lemn;
- d. obiceiurile zilnice (dar arhaice) și obiceiurile de sărbători.

Această temă principală trebuie să fie reflectată de întregul sistem interpretativ al destinației. În conceptul de dezvoltare a zonei s-au identificat cinci zone turistice pe baza experienței predominante ce poate fi dobândită de vizitator în fiecare dintre aceste zone:

- zona DN 18 – Mara – Desești – Hărnicеști;
- zona Ocna Șugatag – Pădurea Crăiască;
- zona Cornești – Călinești – Sârbi – Budești;
- zona centrală – Hoteni – Breb – Creasta Cocoșului;
- zona Cheile Tătarului.

Fiecare zona este definită de atractivitatea generată de valoarea natural-culturală și de infrastructura turistică sau de accesul existent. În cele ce urmează, vom analiza fiecare zonă din punct de vedere al planului de interpretare, luând în considerare caracteristicile zonei deja identificate în conceptul de dezvoltare.

E. Analiza pe zone: teme, sub-teme, plan de măsuri

Zona A: Mara – Desești – Hărnicеști

Localizare și atractivitate

Este situată de-a lungul principalei căi de tranzit între Baia Mare și Sighetul Marmației, cu un acces ușor datorită drumului național (DN 18). Există câteva elemente de atractivitate specifice zonei:

- a. Bisericile din Desești, Hărnicеști, Sat Șugatag;
- b. Păstrăvăria și restaurantul Mara.

Caracterul general

Zonă cu flux mare de vizitatori și timp redus de ședere. Zona poate oferi o experiență culturală atât vizitatorilor în tranzit, cât și turiștilor ce își petrec mai multe zile în destinație prin vizitarea bisericilor tradiționale. Totodată, din localitatea Mara pleacă drumurile de acces către Creasta Cocoșului și Cheile Tătarului, lezerul Mare fiind astfel una dintre porțile de intrare către creastă și către celelalte rezervații naturale principale din zonă.

Segmente de utilizatori ai acestei zone:

- grupuri organizate ce tranzitează zona cu autocarul sau microbuzul;
- familii sau grupuri de prieteni în tranzit ce călătoresc cu autoturismele;
- turiști individuali ce petrec mai mult de o zi în destinație și fac un tur motorizat al zonei;
- tur-operatorii de pe piața națională și internațională (pachete de mai multe zile cu activități multiple);
- familiile (mai ales cele din România);
- turiști independenți din străinătate;
- turiști activi ce vizitează destinația pe bicicletă sau pe jos.

Tema principală de interpretare

Arhitectura tradițională a bisericilor din lemn și tradiția arhaic religioasă a Maramureșului istoric.

Sub-teme de interpretare

- istoria fiecărei biserici;
- proveniența materialului lemnos (stejar, cu trimitere către unul dintre ultimele exemple de pădure de stejar – Pădurea Crăiască, și cu invitație pentru traseul tematic);
- identificarea de elemente universale și locale în sculpturile din lemn și înțelegerea lor;
- obiceiurile religioase ce implică mersul la biserică și hramul fiecărei biserici.

Obiectivele de interpretare

Vizitatorii...

(cunoaștere)

- vor înțelege elementele specifice obiceiurilor religioase din Maramureșul istoric;
- vor putea să recunoască elementele specifice din arhitectura în lemn din Maramureș;

(emoțional)

- vor resimți spațiul bisericii ca un loc ce conferă emoția de a fi într-un spațiu arhaic religios, dar și intim și prietenos, fiind unul din locurile speciale din Maramureșul istoric;

(comportamental)

- vor identifica ușor direcția către bisericile de lemn;
- vor participa la evenimentele religioase fără a deranja ceremonia;
- se vor îmbrăca adecvat în spațiul bisericilor și vor păstra un nivel scăzut al zgomotului;
- vor face fotografii într-un mod discret și vor evita deranjarea localnicilor printr-un mod agresiv de a fotografia;

- individual sau în grupuri nu vor crea sentimentul de îngheșuială în spațiul interior și exterior al bisericii;
- vor contribui la economia locală prin achiziționarea de obiecte tradiționale și utilizarea altor servicii locale.

Plan de măsuri pentru infrastructura și serviciile de interpretare

În cele ce urmează sunt identificate și recomandate pentru instalare o serie de elemente din sfera practică a construcției și întreținerii infrastructurii de interpretare; se recomandă totodată și creșterea calității serviciilor aferente:

- panouri standard pentru monumentele istorice și UNESCO la accesul în curtea bisericilor;
- panou interpretativ gen hartă schematică a destinației unde se marchează segmentul bisericilor de lemn de pe DN18, integrat în zona Maramureșului istoric, cu localizarea poziției panoului și a celorlalte obiective turistice din destinație și din vecinătatea ei (ex. Sighet, Bârsana etc.) specifice unui volum mare de turiști. Se recomandă amplasarea acestui tip de panou în zona de parcare fiecărei localități;
- mic panou informativ într-un design unitar pe întreaga destinație, montat în zona de acces către biserică. Acest panou va conține informații suplimentare, cel puțin în română și engleză;
- mic panou cu exemplificare grafică a comportamentului adecvat pentru vizitatori la intrarea în curtea bisericii;
- persoana responsabilă cu cheia/ghidul local să aibă un bagaj de cunoștințe minime despre:
  - istoria bisericii;
  - istoria și prezentul localității;
  - serviciile cu caracter turistic din zonă;
  - însemnătatea destinației de ecoturism și oferta ei în ansamblu;
  - setul de recomandări comportamentale pentru vizitatori;
  - tehnica de a comunica aceste informații într-un mod agreabil cel puțin în limba română.
- materiale tipărite în diverse limbi de circulație internațională, cu informații specifice fiecărei biserici, disponibile la intrarea în biserică și la centrul de informare;
- semne indicatoare din zona de parcare către: toalete, biserică, alte servicii locale (restaurant/bar, magazin de suveniruri, ateliere locale, ghizi locali etc.)
- centrul de informare turistică în Mara/Desești dotat cu hărți și oferte de servicii din întreaga destinație și din zona adiacentă;
- persoana calificată din centrul de informare să aibă un bagaj minim de cunoștințe despre atracțiile și serviciile din localitate, din destinație și din apropierea ei, despre programul de funcționare (unde este cazul) și mijloacele de transport public;
- centre de vânzare de produse naturale din zonă: suveniruri, haine, produse naturale (ex. plante și ceaiuri) în Desești, etichetate cu sigla destinației, informații despre producător și posibilitatea de donație către Fondul de Conservare și Dezvoltare Durabilă;
- panouri de marcare a intrărilor pe traseele de drumeție sau de cicloturism/mountain bike;
- planificarea unui centru de vizitare al rezervației Creasta Cocoșului (Mara).

Zona B: Ocna Șugatag

Localizare și atractivitate

Localitatea Ocna Șugatag este amplasată pe una dintre căile de acces dintre Baia Mare către Sighetul Marmației. Din punct de vedere al atractivității, zona se remarcă prin trei elemente majore:

- a. principala zonă cu servicii conexe la nivelul destinației: dispensar, cabinet stomatologic, bănci (BRD, CEC), piață (joia), stație de carburant;
- b. localitate cu caracter balnear, cu apă sărată și stranduri;
- c. rezervația naturală Pădurea Crăiască – pădure de stejar (*Quercus robur*) cu exemplare de gorun (*Quercus petraea*) și larice (*Larix decidua*) cu vârste de peste 150 de ani.

Caracterul general

Zonă de servicii conexe și zonă turistică cu caracter balnear:

- a. oferă serviciile conexe activității de turism (ex. bancă, dispensar, stație de carburanți etc.) și poate deveni unul dintre principalele "hub"-uri (centru de distribuire) al vizitatorilor în zonă.
- b. caracter balneo mai ales pentru piața turistică regională. Zona oferă oportunități de tratament și relaxare de tip balneo cu apă sărată.

Segmente de piață

- turiști individuali sau grupuri organizate ce doresc să beneficieze de serviciile balneo și au un sejur de câteva zile;
- familii sau grupuri de prieteni în tranzit ce călătoresc cu autoturismele;
- turiști individuali ce petrec mai mult de o zi în destinație și fac un tur motorizat al zonei;
- familii (mai ales cele din România).

Temele principale de interpretare

Această zonă are două teme principale generate de cele două elemente de atracție definitorii:

- a. istoria stațiunii Ocna Șugatag ca evoluție din punct de vedere al utilizării apei sărate;
- b. Pădurea Crăiască, unul dintre ultimele exemple de pădure seculară de stejar cu exemplare de gorun și larice din Maramureș.

Sub-teme de interpretare

- evoluția stațiunii Ocna Șugatag;
- proveniența apelor sărate și legătura cu stratele geologice;

- funcțiile pădurii de stejar: biodiversitate, social, economic, cultural.

Obiectivele de interpretare

(cunoaștere)

- înțelegerea istoriei localității Ocna Șugatag;
- înțelegerea provenienței apei sărate ca resursă geologică locală;
- înțelegerea importanței Pădurii Crăiască drept ultim exemplu de pădure seculară de stejar din zona, amplasată în imediata vecinătate a localității;

(emoțional)

- plăcerea de a face băi reci sau calde în apă sărată și a reveni în stațiune ca vizitator;
- vizitarea Pădurii Crăiască devine un element definitoriu al unui parcurs turistic pentru Maramureșul istoric;

(comportamental)

- creșterea respectului localnicilor pentru resursa naturală a zonei (apa sărată și pădurea de stejar) și față de mediul urban (ex. nu se mai aruncă gunoi decât în spațiile special amenajate);
- calitate ridicată a experienței vizitatorilor în vizitarea spațiului public al stațiunii și diversificarea activităților recreative atât pentru turiști cât și pentru localnici;
- realizarea unui bun flux al vizitării zonei;
- identificarea și utilizarea serviciilor primare și secundare de către vizitatori: pensiuni, strand, bancă, farmacie etc.
- creșterea impactului economic generat de vizitatori în localitate;
- direcționarea vizitatorilor către Pădurea Crăiască.

Plan de măsuri pentru infrastructura și serviciile de interpretare

În cele ce urmează sunt prezentate elementele de infrastructură ce sunt recomandate a fi instalate și întreținute și totodată ce tipuri de servicii este necesar să fie stimulate:

- realizarea amenajării urbanistice și peisagistice pentru definirea centrului localității și a fluxului de vizitatori și direcționarea lui către centrul de informare și către diversele puncte cu servicii din zonă prin indicatoare și panouri conform celor agreate de destinație;
- dotarea exteriorului centrului de informare cu o serie de panouri despre istoria localității și poziționarea grafică a atracțiilor din localitate pe o hartă schematică;
- centrul de informare turistică dotat cu hărți și oferte de servicii din localitate și din întreaga destinație;
- persoana calificată din centrul de informare să dobândească un bagaj minim de cunoștințe despre atracțiile și serviciile din localitate, din destinație și din apropierea ei, despre programul de funcționare (unde este cazul) și mijloacele de transport public;
- centre de vânzare de produse din zonă: suveniruri, haine, prăjituri, produse naturale (ex. plante și ceaiuri) etichetate cu sigla destinației, informații despre producător și posibilitatea de donație către Fondul de Conservare și Dezvoltare Durabilă;

- semnalizarea unitară la nivel de destinației a infrastructurii turistice din localitate (ex. pensiuni, ștranduri, potecă tematică etc.), în conformitate cu tipurile de panouri agreate la nivelul destinației;
- inițierea demersurilor pentru o ofertă balneo integrată (cazare la diverse pensiuni și ștrand) și promovarea ei prin intermediul destinației de ecoturism;
- realizarea potecii tematice din Pădurea Crăiască cu accent pe funcțiile pădurii de stejar și transformarea pădurilor istorice de stejar în material de construcție pentru case și biserici și ulterior posibila dispariție a lemnului de stejar maramureșean prin dispariția caselor;
- realizarea unui program de informare și educare a localnicilor și în special a tinerilor din școli despre importanța pădurii de stejar și implicit a lemnului de stejar ca material natural autohton în construcții; acest program poate avea ca punct de plecare Pădurea Crăiască;
- realizarea unui program de informare despre consumul de apă (în special pentru bazinele cu apă) prin următoarele măsuri:
  - program de conștientizare a turiștilor aflați deja în Ocna Sugatag asupra economisirii apei pentru diminuarea consumului de apă potabilă; se recomandă afișarea de informații scrise în interiorul băilor;
  - conștientizarea proprietarilor de pensiuni asupra măsurilor de economisire a apei;
- readucerea autenticității în manifestarea Târgului localității prin promovarea tradiției și produselor locale și organizarea unui târg de alimente și obiecte tradiționale; târgul va fi promovat ca atracție turistică.

Zona C: Cornești – Călinești – Sârbi – Budești;

Localizare și atractivitate

Această zonă se situează de-a lungul drumului județean 186 B și a râului Cosău, cu un trafic auto relativ redus, generat în mare măsură de transportul local. Atractivitatea este generată în principal de patru elemente:

- a. un număr încă mare de mărturii ale arhitecturii tradiționale din lemn, atât ca parte a unor gospodării (ex. porți de lemn), cât și gospodării integrale. Totodată, bisericile din lemn din fiecare localitate (Cornești, Călinești, Sârbi, Budești) dau o atractivitate specială zonei;
- b. în Sârbi există instalațiile de tehnică populară, un complex compus din moară, batoza, vâltoare, piua și horincie;
- c. valea Cosăului se termină cu o frumoasă zonă semi-naturală (Oanța) și schitul Budești, cu un pitoresc drum de acces;
- d. existența meșterilor populari (Sârbi, Budești);
- e. festivalul din Budești „Nu vă uitați că-s micuț” care celebrează în fiecare an, de Rusalii, portul și dansul popular (cu participarea unor ansambluri de copii din tot Maramureșul)

Caracterul general

Zona cu caracter de vizitare lent - zona oferă o experiență culturală lentă, cu oportunitatea de a dobândi o înțelegere mai profundă a realității socio-culturale; experiența lentă implică parcurgerea distanțelor dintre localități cu ajutorul unui transport nemotorizat (bicicletă, căruță, pe jos) și alocarea unui timp suficient (minim o zi) pentru vizitarea obiectivelor locale și perceperea dimensiunii culturale specifice locului.

Segmente de piață

- grupuri organizate de turiști ce sosesc în destinație pentru o experiență de tip "lent";
- turiști individuali sau familii ce petrec mai mult de o zi în destinație și fac un tur al zonei;
- tur-operatorii de pe piața națională și internațională (pachete de mai multe zile cu activități multiple).
- turiști independenți din străinătate;
- turiști activi ce vizitează destinația pe bicicletă sau pe jos

Tema principală de interpretare

Descoperirea Maramureșului arhaic.

Sub-teme de interpretare

- istoria fiecărei biserici de lemn din Cornești, Călinești, Sârbi, Budești;
- instalația de tehnică populară din Sârbi;
- arhitectura tradițională pentru case și porți de lemn specifică Maramureșului;
- migrarea și transformarea lemnului pe parcursul istoriei din pădurile întinse de stejar ca material de construcție către case, porți și biserici și apoi prin demolarea caselor în ultimii 20 de ani către exteriorul comunității, chiar ajungând în vestul Europei ca materie primă;
- apa râurilor ca element central în cultura locală: tehnicile tradiționale de spălat la vâltoare, bătutul rufelor la râu, morărit;
- tradiția de lucru a fânețelor dintre localități, element esențial în economia satului tradițional și definitoriu pentru peisajul maramureșean.

Obiectivele de interpretare

(cunoaștere)

- să înțeleagă istoria bisericilor de lemn;
- să recunoască elementele tradiționale ale arhitecturii maramureșene în lemn;
- să cunoască funcționarea elementelor de tehnică populară: moară, pua, vâltoare, distilarea alcoolului la horincie;
- să înțeleagă utilizarea apei în obiceiurile satului;
- să înțeleagă utilizarea terenurilor și fânețelor în mod tradițional;
- să înțeleagă transformările și dinamica actuală a satului maramureșean și să încurajeze tradiția (inclusiv la construcțiile tradiționale) în interacțiunile cu localnicii; (emoționale)

- să descopere bucuria de a experimenta tradiții și obiceiuri arhaice și actuale ale satului maramureșean; (comportament)
- să parcurgă traseul pe Valea Cosăului nemotorizat și să aloce timp pentru parcurgerea acestui traseu în ritm lent;
- să contribuie la economia locală prin cumpărarea de obiecte, produse și servicii locale.

Plan de măsuri pentru infrastructura și serviciile de interpretare

Următorul set de elemente de infrastructură și servicii este recomandat a fi implementat:

- marcarea și direcționarea prin semnalizare către toate obiectivele și serviciile turistice din această zonă pornind din drumul principal, conform sistemului de semnalizare agreat la nivelul destinației;
- dezvoltarea de modele grafice de urbanism și colectarea imaginilor ce integrează arhitectura tradițională și expunerea lor în cadrul primăriilor, dar și în alte spații cu caracter public precum cârciumile și magazinele din localități;
- îmbunătățirea centrului de instalații de tehnică populară din Sârbi prin două componente:
  - îmbunătățirea infrastructurii prin readucerea caracterului tradițional al clădirilor și creșterea calității interpretării (ex. perfecționarea ghidului local/propietarul instalației);
  - existența de informații scrise (panouri interpretative, pliante) în cel puțin o limbă de circulație internațională).
- realizarea în zona instalațiilor a unui punct de desfacere și vânzare pentru obiecte și produse tradiționale etichetate cu sigla destinației și informații despre producător și posibilitatea de donație către Fondul de Conservare și Dezvoltare Durabilă;
- realizarea unui program de calificare și perfecționare pentru ghizi locali, pentru ca aceștia să poată dobândi cunoștințe specifice din domeniul:
  - istoria bisericilor de lemn;
  - elementele tradiționale ale arhitecturii maramureșene în lemn;
  - funcționarea elementelor de tehnică populară: moară, piua, vâltoare, distilarea alcoolului la horincie și utilizarea apei în obiceiurile satului;
  - utilizarea terenurilor și a fânețelor în mod tradițional;
  - tradiția de lucru a fânețelor dintre localități;
  - transformările și dinamica actuală a satului maramureșean.
- realizarea unui program de educație în școlile din zonă cu privire la transformarea lemnului, pe parcursul istoriei, din pădurile întinse de stejar în material de construcție pentru case, porți și biserici și apoi prin demolarea caselor și a porților de lemn în ultimii 20 de ani și migrarea lui în afara localităților, uneori chiar către vestul Europei, ca materie primă pentru parchet; acest program va fi completat cu tema înlocuirii arhitecturii tradiționale și a creșterii mândriei pentru construcțiile tradiționale din lemn.
- identificarea și semnalizarea caselor tradiționale (cu acordul proprietarilor).

Următoarele **precondiții** sunt necesare pentru a lansa (eco)turistic această zonă și a-i utiliza potențialul și valorile existente:

- realizarea unei rețele de închiriat/returnat biciclete de-a lungul Văii Cosăului, cu infrastructura aferentă (ex. locuri de parcat bicicleta la fiecare obiectiv cultural);
- punerea în funcțiune a unor căruțe – taxi (căruțe special concepute pentru transport de persoane) pentru transportul turiștilor de-a lungul văii (a se evalua posibilitatea unui sistem "hop on, hop off" sau căruțe taxi la comandă);
- managementul deșeurilor, în special în punctele de interes turistic;
- stabilirea și implementarea unui acces restricționat pe drumul 186B prin limitarea tonajului.
- realizarea și derularea unor parteneriate cheie, de pildă între primării și OAR, primării și proprietari de căruțe.

Zona D: Zona Hoteni - Breb – Creasta Cocoșului

Localizare și atractivitate

Este situată în partea centrală a micro-regiunii, fiind compusă din zona naturală Creasta Cocoșului și din zona cu caracter rural Breb – Hoteni. Localitatea Breb este cea mai retrasă din destinație și totodată este unul din punctele de intrare sau coborâre dinspre Creasta Cocoșului.

Creasta Cocoșului este o rezervație naturală protejată. Principalele elemente de atractivitate sunt date de:

- a. valoarea estetică a Crestei Cocoșului cu păduri și rariști de pădure și cu rămășițele craterului vulcanic;
- b. elementele de ornito-faună;
- c. cele două tăuri (Chendroaiei și Morărenilor).
- d. posibilitatea de a practica sporturi „extreme” pe Creastă (escaladare, parapantă), dar și drumeții sau mountain-bike.

Breb și Hoteni au o deosebită valoare culturală generată de diverse elemente din care selectăm:

- a. casele și bisericile tradiționale din lemn;
- b. cimitirul evreiesc din Breb;
- c. apele minerale (medaliate la Viena în secolul trecut);
- d. celebra sărbătoare agrară Tânjaua de pe Mara (Hoteni).

Caracterul general

Zona centrală a destinației de ecoturism – această zonă oferă experiența definitivă a acestei destinații: amalgamul între civilizația rurală generată de ritmul satului maramureșean și spectaculosul peisajului montan dezvăluit de Creasta Cocoșului.

Segmente de piață

- grupuri organizate de turiști de mici dimensiuni ce sosesc în destinație pentru o experiență de tip "lent" a spațiului cultural maramureșean;
- turiști individuali ce petrec mai mult de o zi în destinație și fac un tur al zonei;
- tur-operatorii de pe piața națională și internațională (pachete de mai multe zile cu activități multiple).
- turiști independenți din străinătate;
- turiști activi ce vizitează destinația pentru a avea o activitate de tip "outdoor": ture cu bicicleta, drumeție, escaladă, zbor cu parapanta, schi de tură sau plimbări cu rachete de zăpadă;
- turiști specializați pe anumite teme de faună, floră, geomorfologie, cultură.

Tema principală de interpretare

Descoperirea satului tradițional maramureșean, peisajului tradițional cultural specific destinației și Maramureșului, precum și descoperirea rezervației naturale Creasta Cocoșului, o excepțională apariție geomorfologică și naturală în acest peisaj rural colinar.

Sub-teme de interpretare

- Breb și Hoteni - două sate maramureșene unde arhaicul se îmbină cu modernitatea;
- Creasta Cocoșului - o rezervație geomorfologică inedită, mărturie a unui mare crater dintr-un fost vulcan;
- livezi, fânețe și păduri - o simbioză între activități tradiționale ancestrale și procese încă naturale, legate de o biodiversitate naturală ridicată, unde există inclusiv coridoare pentru carnivore mari.
- fânețele și importanța cositului tradițional, specii de flori sălbatice și plante medicinale de pe aceste câmpuri; valoarea nutritivă a acestui fân bogat în specii și calitatea corespunzătoare a produselor lactate.

Obiectivele de interpretare

(cunoaștere)

- să înțeleagă evoluția acestor comunități din cele două sate;
- să înțeleagă apariția și evoluția cultului greco-catolic;
- să înțeleagă interferența cu etnia evreiască;
- să cunoască geneza Crestei Cocoșului și elementele definitorii ale biodiversității ei;
- să înțeleagă cum modul tradițional de a lucra pământul a generat o biodiversitate ridicată în lumea plantelor și animalelor,
- să înțeleagă cum mozaicul de fânețe, livezi și pădure creează coridoare de trecere pentru urși;
- să înțeleagă importanța coridoarelor ecologice și conviețuirea între om și animal

(emoțional)

- să reușească o imersiune în ritmul arhaic al satului maramureșean, luând parte activ sau pasiv la activitățile zilnice ale localnicilor;
- să se bucure de obiceiurile cu caracter religios;
- să aibă posibilitatea de a observa și să descopere specii, ecosisteme și coridoare care susțin un întreg lanț trofic rar în Europa;

(comportamental)

- să viziteze zona într-un ritm lent, petrecând cel puțin două zile aici;
- să utilizeze la maximum serviciile locale (cazare, masă, ghizi, transport etc.);
- să includă celelalte rezervații naturale din Hoteni în circuitele turistice;
- să nu deranjeze localnicii expunându-i în mod repetat și agresiv la aparatul lor de fotografiat sau filmat;
- să aibă un comportament general responsabil, ce nu creează premisele unui impact negativ asupra localnicilor și mediului (de exemplu prin aruncarea deșeurilor și resturilor pe traseu);
- prin prezența lor și prin interesul către tradițional să readucă valoarea și atitudinea de mândrie a localnicilor față de arhitectura tradițională.

Plan de măsuri pentru infrastructura și serviciile de interpretare

- semnalizarea și întreținerea unei rețele de trasee care leagă Creasta Cocoșului de localitățile Breb și Hoteni și de Hanul Pinte. Aceste trasee trebuie planificate astfel încât să poată fi parcurse atât pe jos, cât și cu bicicleta;
- semnalizarea și întreținerea unui sistem integrat de trasee de drumeție și de cicloturism care să pornească din zona Breb – Hoteni și să fie circulare, acoperind toată destinația, cu posibilitatea de reîntoarcere în zona de plecare;
- realizarea semnalizării către cele două tăuri din Hoteni și a infrastructurii de vizitare aferente;
- realizarea unei semnalizări în interiorul localităților Breb și Hoteni spre principalele puncte de atracție (ex. biserica de lemn, cimitirul evreiesc, casele Fundației Mihai Eminescu etc.);
- realizarea unor puncte de informare turistică (fără personal) la punctele de intrare în localitățile Breb și Hoteni și la Hanul Pinte. Aceste puncte de informare trebuie să conțină o hartă a destinației și traseele marcate din această zonă în conformitate cu tipul de panouri agreat la nivelul destinației; este necesară eliminarea panourilor cu informații repetitive sau în exces;
- realizarea a două puncte de interpretare a peisajului în locuri de parcare cu deschidere către peisaj:
  - deasupra satului Breb, pe drumul principal 109F (în apropierea intersecției cu drumul ce coboară către Breb);
  - pe drumul DN18, în zona superioară a coborârii de la Hanul Pinte Viteazul (Pasul Gutâi) către Mara;
- realizarea la nivelul zonei a unei rețele de pensiuni care să promoveze programele în compania ghizilor locali și să informeze vizitatorii cu privire la acestea;

- stimularea readucerii autenticității în evenimentele și obiceiurile locale (ex. Tânjaua din Hoteni) prin colaborarea și consilierea organizatorilor în a expune, premia și promova produsele, portul și obiceiurile autentice;
- inițierea și derularea unor programe de informare și educare a elevilor din cele două localități cu privire la importanța și valoarea activităților tradiționale și la efectele lor benefice pe plan social și economic,, asociate cu menținerea unui grad ridicat de biodiversitate a zonei.

Zona E: Zona Cheile Tătarului - Platou Igniș

Localizare și atractivitate

Zona este localizată de-a lungul unui drum de acces de macadam, accesibil cu mountain-bike sau mașini de teren. Atractivitatea și valoarea naturală a zonei este dată de:

- a. Cheile Tătarului - rezervație naturală geologică (eroziune în roci vulcanice andezitice) cu floră deosebită (ex. molidiș primar cu un strat muscinal);
- b. Iezerul Mare – rezervație naturală
- c. păstorit – stâna Vraja.

Caracterul general

Această zonă poate fi folosită ca posibilă destinație pentru programele de cicloturism/mountain bike sau acces motorizat urmat de drumeție având ca destinație finală cele două rezervații naturale și/sau vizitare la stâna lui Vraja.

Segmente de piață

- grupuri organizate ce se află în zonă și au programe active;
- persoane specializate în elemente de floră sau faună;
- persoane individuale active ce se află deja în destinație.

Teme principale de interpretare

Rezervații naturale cu elemente de unicitate și păstorit tradițional în zone cu prezențe de carnivore mari.

Sub-teme de interpretare

- Cheile Tătarului - rezervație naturală geologică;
- Iezerul Mare – rezervație naturală;
- habitat și coridoare pentru carnivore mari;
- coabitarea carnivorelor mari cu stânele de oi și vaci;

- păstoritul tradițional, obiceiuri specifice, tipuri de brânză de oi care se produc aici (pășuni cu valoare naturală ridicată - HNV).

Obiectivele de interpretare

(cunoaștere)

- să înțeleagă elementele definiției pentru fiecare rezervație;
  - să înțeleagă interacțiunea dintre carnivore mari și ciobani/localnici în decursul timpului și în prezent, creând un model de existență la nivel european;
  - să înțeleagă cum decurge viața unui cioban, conform unor obiceiuri străvechi;
  - să înțeleagă valoarea produselor locale sub umbrela HNV;
- (emoțional)
- bucuria de a vizita locurile speciale naturale;
  - experimentarea practicilor tradiționale de oierit din zona alpină și plăcerea degustării unor brânzeturi proaspete tradiționale în locul de unde provin;
- (comportamental)
- includerea acestor rezervații în circuitele turistice ale destinației (de preferință în programele turistice nemotorizate).

Plan de măsuri pentru infrastructura și serviciile de interpretare

- dezvoltarea unui sistem de interpretare și vizitare a celor două rezervații cu infrastructură de semnalizare și interpretare și explicarea regulilor de vizitare – monitorizare și întreținere;
- programe de informare și perfecționare a ghizilor locali pentru a dobândi cunoștințele necesare legate de aceste două rezervații și includerea lor în programele oferite;
- dezvoltarea unui program de interpretare ce conține vizită la stână, combinat cu înțelegerea comportamentului carnivorelor mari ce va fi derulat de ghizii locali specializați din destinație
- experimentarea de practici tradiționale de oierit în zona alpină prin intermediul unui program dedicat cu participare directă în diversele etape anuale ale activității de oierit.

Întreaga zonă a destinației Mara – Cosău – Creasta Cocoșului

În această categorie vor fi expuse activitățile ce se referă la întreaga destinație, nefiind specifice numai unei anumite zone din cadrul ei.

Plan de măsuri pentru infrastructura și serviciile de interpretare

- realizarea, agrearea și adoptarea de către partenerii principali în managementul destinației al setului de elemente de design unitar. Acest set este compus din:
  - elementele de layout (formă, dimensiune culoare) pentru toate materialele de informare, interpretare și promovare ale destinației. Aceste elemente sunt prezentate în capitolul următor;

- adoptarea și utilizarea siglei destinației în conformitate cu manualul de utilizare. Sigla și manualul de utilizare sunt anexate acestui document. Acestea sunt produse în cadrul proiectului implementat de WWF DCP;

Pentru adoptarea acestor elemente este necesară agreearea unui protocol de comunicare și utilizare a acestor elemente de către partenerii principali în coordonarea Asociației EcoLogic prin Unitatea de management a destinației ce urmează să se concretizeze.

- întreținerea rețelei de trasee de cicloturism și drumeție și monitorizarea ei. Rețeaua trebuie întreținută și dezvoltată în continuare, astfel încât ea să poată atrage iubitorii de cicloturism în a-și petrece o vacanță pe bicicletă în această destinație.
Această activitate este parțial realizată prin marcarea următoarelor trasee în proiectul Acces2Mountains:
  - ✓ Ferești – Ocna Șugatag – Hoteni
  - ✓ Hoteni – Desești – Mara – Creasta Cocoșului
  - ✓ Hanul Pinteia - Creasta Cocoșului – Breb – Hoteni
  - ✓ Breb – Creasta Cocoșului – Budești.
- întreținerea și actualizarea potecii de tip *drum verde (Green Way)* ca posibilitate de a străbate destinația într-un program de drumeție de mai multe zile și corelarea ei cu spațiile de cazare existente pe traseu;
- derularea unor programe de instruire și perfecționare pentru proprietarii actuali sau viitori de pensiuni pentru a dobândi cunoștințe despre:
  - administrarea unei pensiuni cu caracter ecoturistic;
  - oferta (eco)turistică a zonei și a întregii destinații;
  - istoria localității și elementele principale specifice geomorfologiei și biodiversității zonei, inclusiv existența și managementul ariei/ariilor protejate (să știe cine este custodele, de ce a fost declarată, regulament de vizitare);
- derularea unor programe de instruire pentru ghizi locali care să acopere următoarele subiecte:
  - istoria și prezentul localităților;
  - istoria bisericilor;
  - elementele specifice ale geomorfologiei acestei zone;
  - elemente specifice activităților tradiționale și influența lor pozitivă asupra biodiversității;
  - serviciile cu caracter turistic din zonă;
  - însemnătatea destinației de ecoturism și oferta ei pe ansamblu;
  - setul de recomandări comportamentale pentru vizitatori, inclusiv în arii protejate;
  - tehnica de a comunica aceste informații într-un mod agreabil, cel puțin în limbile română și engleză.
- inițierea și derularea, în parteneriat cu ordinul arhitecților din Baia Mare, a unor programe de informare și educare a elevilor din localitățile din destinație despre importanța și valoarea arhitecturii tradiționale; se va arăta și cum se poate reinventa tradiția în coordonate arhitecturale moderne.
- realizarea unui kit cu informații pentru turiști sub imaginea destinației (cu sigla destinației), care să fie disponibil la pensiunile din rețeaua locală de ecoturism și care contribuie la Fondul de Conservare și Dezvoltare Durabilă de conservare și dezvoltare: scrisoare-tip pentru turiști, panou

cu hartă la recepție, broșuri despre ecoturism la nivel local și național, lista ghizilor locali autorizați în destinație, regulile de vizitare a ariilor naturale protejate;

- creșterea gradului de comunicare a identității destinației prin utilizarea siglei destinației pe toate materialele vizuale: panouri de informare/interpretare, semnalizare a direcției către servicii (pensiuni, ateliere etc.), diverse comunicări în interiorul pensiunilor (ex. informații despre economisirea energiei/appei), website-ul destinației. Utilizarea siglei se va realiza respectând regulile de brand din manualul de utilizare a siglei și se va menționa, acolo unde este potrivit, website-ul destinației.

Plan de măsuri indirecte

Realizarea unui parteneriat cu administrațiile locale pentru:

- reamenajarea stațiilor de autobuz din destinație într-un mod unitar, cu elemente specifice arhitecturii locale și cu un minim de informații turistice: harta destinației și orarul mijloacelor de transport;
- amenajarea de toalete publice în vecinătatea zonelor de parcare aferente monumentelor istorice și întreținerea lor. Construcția acestor toalete trebuie să respecte liniile arhitecturii tradiționale.
- organizarea/facilitarea unor ateliere cu persoane relevante din primăriile din destinație (arhitecți și urbaniști) cu scopul de a-i instrui în tehnici de restaurare, de a le da exemple din alte zone sau chiar din destinație și de a le comunica valoarea construcțiilor tradiționale și faptul că de acum zona este destinație oficială de ecoturism, ceea ce presupune anumite responsabilități – implicat OAR-ul.

F. Elemente unitare de design - propunere layout panouri

Prin layout-ul propus se urmărește omogenizarea din punct de vedere vizual a componentei de interpretare non-personală în destinație și eliminarea diferențelor flagrante între materialele interpretative, urmărind să se diminueze confuzia vizitatorului generată de multitudinea de panouri și informații vizuale prezente în destinație. Această propunere de layout este parte integrantă din planul de interpretare pentru destinația de ecoturism Mara – Cosău – Creasta Cocoșului.

Panouri interpretative

Layout-ul pentru panourile interpretative (A și B) utilizează principiul geometric pentru a facilita utilizarea sa. Linii curbe îi conferă o notă de dinamism. Layout-ul este modular, pretându-se la variațiuni de aranjare în pagină, în funcție de nevoi. Câmpul editabil este împărțit în 6 module (3 pe orizontală x 2 pe verticală). Se recomandă încadrarea textului sub forma 2 coloane/modul în varianta A (panou cu dimensiuni mari) și 1 coloană/modul în varianta B (panou de dimensiune medie).

Pentru amplasarea elementelor vizuale (fotografii, hărți, ilustrații) se poate utiliza câte un singur modul sau se pot uni 2 sau 4 module. Un modul poate fi împărțit și în două, cu spațiu atât pentru text, cât și pentru un element vizual.

Se recomandă:

- utilizarea de elemente vizuale (fotografii, hărți, ilustrații) în care predomină nuanțele de verde pentru armonizarea cu nuanțele folosite în layout;
- utilizarea a două culori diferite pentru textul în română și cel în limba străină pentru panoul bilingv de tip A;
- menținerea jocului de culori pentru coloanele cu text în panoul de tip B, chiar dacă acesta nu este bilingv.

Colorile propuse pentru șabloanele A și B au fost selectate întrucât:

- se întregesc în peisaj;
- integrează culorile utilizate în sigla destinației, participând astfel la crearea identității vizuale a destinației;
- mențin o coerență vizuală la nivelul celorlalte panouri prezente în zonă.

În procesul elaborării layout-ului și implicit în alegerea fonturilor și culorilor s-au luat în considerare *Instrucțiunile de utilizare a siglei destinației de ecoturism Mara-Cosău-Creasta Cocoșului* furnizate în versiune preliminară de WWF România.

Important: se recomandă poziționarea tuturor siglelor pe fundal alb, pentru a menține vizibilitatea culorilor siglelor în nuanțele originale.

Panouri indicatoare și de semnalizare

Se recomandă:

- realizarea panourilor indicatoare și de semnalizare din lemn natural închis la culoare sau vopsit în culoare închisă, cu textura naturală vizibilă;
- încadrarea conținutului într-un chenar alb și inscripționarea textului cu alb;
- pirogravarea siglei;
- ca soluție alternativă la pirogravarea siglei: inscripționarea utilizându-se nuanțele de maro originale ale acesteia, menționate în *Instrucțiunile de utilizare a siglei destinației de ecoturism Mara-Cosău-Creasta Cocoșului* și care coincid cu nuanțele de maro menționate în *Tabelul 2: Paleta de culori - panouri interpretative*

Poziționarea siglei destinației pe panourile interpretative

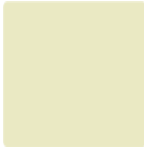
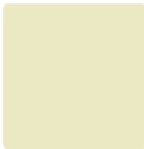

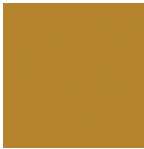
Recomandăm amplasarea siglei destinației în colțul din stânga sus în scopul comunicării cât mai clare a apartenenței la destinația ecoturistică Mara-Cosău - Creasta Cocoșului. Vizibilitatea siglei destinației este deosebit de importantă deoarece ne aflăm în plin proces de construire a identității destinației, un proces de lungă durată ce trebuie susținut nu doar prin eforturile celor implicați, ci și prin mesajul transmis prin intermediul materialelor interpretative și elementelor vizuale.

Soluția propusă în cadrul prezentului plan de interpretare este poziționarea siglelor finanțatorului, coordonatorului de proiect, partenerilor etc în caseta din dreapta jos a panourilor. Trebuie avut în vedere că acest layout va fi propus spre utilizare și în cadrul altor proiecte din destinație (cu alți potențiali finanțatori); se va păstra recomandarea de a poziționa siglele finanțatorului, coordonatorului de proiect, partenerilor etc în caseta din dreapta jos deoarece considerăm necesară menținerea coerenței mesajului vizual transmis în punctul focal din stânga sus și considerăm important ca acest mesaj să fie apartenența la destinație. De asemenea, recomandarea are și scopul de a evita confuzia ce poate fi generată de apariția unor sigle diferite de la panou la panou în punctul focal din stânga sus, în funcție entitățile ce finanțează sau coordonează fiecare proiect în parte.

Prin urmare, considerăm importantă realizarea unei excepții de la prevederile *Ghidului de identitate vizuală* pus la dispoziție de finanțator (Anexa VI la *Contractul de finanțare nerambursabilă* cu privire la vizibilitatea și promovarea proiectelor finanțate în cadrul programului Fondul ONG în România), ce recomandă la punctul 1.3.4. *Bannere și panouri* poziționarea siglei granturilor SEE 2009 – 2014 în stânga sus.

Tipuri de panouri				
Panou	Scop	Amplasare	Dimensiune recomandată	Fonturi
A. Interpretativ	Interpretare obiectiv cultural/natură (bilingv)	La obiectiv	70x100 (format landscape)	Conf. tabel 3A
B. Interpretativ	Interpretare obiectiv (panou rotativ – o singură limbă)	La obiectiv	50x70 (format landscape)	Conf. tabel 3A
C. Indicator format mare	Indicator vizibil în timpul deplasării cu automobil/mijloc de transport în comun	Pe traseu: drum național/județean/comunal/local	40x60 (format landscape)	Conf. tabel 3B
D. Indicator tip săgeată (mare)	Indicator vizibil în timpul deplasării cu automobil/mijloc de transport în comun	Pe traseu: drum național/județean/comunal/local	33x95 (format landscape)	Conf. tabel 3B
E. Indicator tip săgeată (mic)	Indicator tip săgeată (mic)	În sat pe ulițe, în anumite puncte cheie	15x40 (format landscape)	Conf. tabel 3B
F. Semnalizare	Semnalizare ateliere, meșteri, pensiuni	La obiectiv	40x60 (format landscape)	Conf. tabel 3B

Tabel 1: Tipuri de panouri de informare și interpretare

Paleta de culori - panouri interpretative			
Culoare	Cod HTML	Opacitate	Utilizare
	EAE9C3	75%	Fundal text coloană dreapta
	EAE9C3	100%	Fundal text coloană stânga
	B2B435	100%	Bandă verde header
	B5852C	100%	1. Panou bilingv: text limba română 2. Panou o singură limbă: text pe fundal alb
	9E5F26	100%	www.ecomaramures.com

			
	737373	100%	<ol style="list-style-type: none"> 1. Panou bilingv: text limbă străină 2. Panou o singură limbă: text pe fundal colorat
	FFFFFF (alb)	100%	Fundal panou

Tabel 2: Paleta de culori - panouri interpretative

Fonturi pentru panouri					
A. Recomandări panouri interpretative					
Font	Dimensiune min.	Dimensiune max.	Distanțare rânduri	Distanțare litere	Utilizare
Open Sans Bold	52	70	Proportional cu dimensiunea fontului	Auto	Titlu panou
	30	40	Min. 33	Auto	Subtitlu corp text (Proportional cu dimensiunea titlului panoului)
	30	-	-	Auto	www.ecomaramures.com
Open Sans Regular	22	40	Min. 33 (Proportional cu dimensiunea fontului)	Auto	Corp text
	16	18	26	Auto	Corp text disclaimer în caseta cu sigle; Autor fotografii
B. Recomandări panouri indicatoare și semnalizare					
Open Sans Bold	100	-	-	50/75	Corp text principal indicatoare mari
	60				Corp text principal indicatoare mici
Open Sans Semibold	70	-	-	25/50	Corp text secundar indicatoare mari

Tabel 3: Fonturi pentru panouri

G. Sintetizarea mijloacelor de interpretare

În acest capitol se prezintă într-un mod sintetic mijloacele de interpretare pe cele două categorii: interpretare personală și non-personală.

Set de mijloace pentru interpretare personală

În cele ce urmează s-au sintetizat măsurile ce conduc sau creează cadrul pentru o interpretare cu mijloace personale. Pentru interpretarea personală s-au sintetizat toate măsurile ce cuprind o tehnică de interpretare de acest fel din analiza anterioară pe zone.

Nr.	Program	Zone	Temă
1	Curs practic de perfecționare pentru persoanele responsabile cu cheia de la biserică sau ghidul local	A, C, D	istoria bisericii, istorie și prezentul localității, serviciile cu caracter turistic din zonă, însemnătatea destinației de ecoturism și oferta ei pe ansamblu, setul de recomandări comportamentale pentru vizitatori, tehnica de a comunica aceste informații într-un mod agreabil cel puțin în română.
2	Curs practic de perfecționare pentru persoana/persoanele din centrele de informare turistică	A, B	cunoștințe despre atracțiile și serviciile din localitate, din destinație și din apropierea ei, despre programul de funcționare (unde este cazul) și mijloacele de transport public;
3	Program de informare și educare a localnicilor și în special a tinerilor din școli	A, B, C, D	importanța pădurii de stejar și ulterior a lemnului de stejar ca material natural autohton
4	Program de informare către proprietari/administratori de pensiuni	A,B, C,D	măsurile de diminuare a consumului de apă și cum să comunice acest subiect clienților
5	Program de asistență către organizatorii târgurilor locale	A, B, C,D	promovarea tradiției și produselor locale și organizarea unui târg de alimente și obiecte tradiționale
6	Acordarea de asistență personalului din primării pentru a expune exemplele de bune practici arhitecturale	A, C, D	modernizarea arhitecturii caselor prin menținerea unui specific local

7	Programe de informare și educare a elevilor din Breb și Hoteni	D	importanța și valoarea activităților tradiționale și efectele lor benefice pe plan social și economic, asociate cu menținerea unui grad ridicat de biodiversitate a zonei
8	Programe de informare și educare a elevilor	Toate zonele	transformarea lemnului, pe parcursul istoriei, din pădurile întinse de stejar în material de construcție pentru case, porți și biserici și apoi eliminarea lui din zonă; importanța și valoarea arhitecturii tradiționale în parteneriat cu ordinul arhitecților din Baia Mare; reinventarea tradiția în coordonate arhitecturale moderne.
9	Curs practic de perfecționare pentru ghidul local/propietar instalație Sârbi	C	cunoștințe despre destinație și atitudinea și comportamentul vizitatorilor români și străini
10	Program de calificare și perfecționare pentru ghizi locali	Toate zonele	Istoria bisericilor de lemn, elementele tradiționale ale arhitecturii maramureșene în lemn, funcționarea elementelor de tehnică populară: moară, pua, vâltoare, distilarea alcoolului la horincie și utilizarea apei în obiceiurile satului, utilizarea terenurilor și a fânețelor în mod tradițional, tradiția de lucru a fânețelor dintre localități, transformările și dinamica actuală a satului maramureșean, rezervațiile naturale, destinația de ecoturism.
11	Acordarea de asistență operatorilor și ghizilor pentru oferirea de programe	Toate zonele	Practici de oierit, prepararea brânzei, carnivore mari, habitate

Tabel 4: mijloace pentru interpretarea personală

Set de mijloace pentru interpretarea non-personală

Pentru interpretarea non-personală s-au sintetizat în tabelul următor toate măsurile ce conțin interpretare prin intermediul de panouri, conform tipurilor de panouri (Tabelul 5).

Nr.	Tip panou informare/interpretare	Zona	Model panou (dimensiune cm)
1	monumentele istorice și UNESCO la accesul în curtea bisericilor	A, B, C, D	Conform Ordinului 2237/27.04.2004 al Min. Culturi
2	panou interpretativ gen hartă schematică a destinației unde se marchează segmentul bisericilor de lemn de pe DN18A	A	70x100, structură de lemn în plan vertical
3	panou informativ în zona de acces către biserică	A, B, C, D	50x70, structură de lemn în plan oblic
4	panou mic cu exemplificare grafică a comportamentului adecvat pentru vizitatori la intrarea în curtea bisericii	A, B, C, D	50x70, structură de lemn
5	marcarea și direcționarea prin semnalizare către toate obiectivele turistice din această zonă pornind din drumul principal	A, B, C, D	Indicator tip săgeată mare, 33x95
6	semne indicatoare din zona de parcare, din vecinătatea bisericilor sau din centrul localităților (punct de informare) către: toalete, alte servicii locale (restaurant/bar, magazin de suveniruri, ateliere locale, ghizi locali etc.)	A, B, C, D	Indicator tip săgeată mic, 15x40
7	semnalizarea unitară la nivelul destinației a infrastructurii turistice din localitate (ex. pensiuni, ștranduri, poteca tematică etc.)	A, B, C, D	Semnalizare la obiectiv, 40x60
8	dotarea exteriorului centrului de informare din Ocna Șugatag (inclusiv alte centre de informare) cu o serie de panouri despre istoria localității și poziționarea grafică a atracțiilor din localitate pe o hartă schematică	B	Panou interpretativ, 70x100

9	panouri de marcare a intrărilor pe traseele de drumeție sau de cicloturism/mountain bike;	A, B, C, D, E	70x100, sau/cu indicator tip săgeată mic, 15x40
10	realizarea potecii tematice din Pădurea Crăiască	B	Panouri interpretative, 70x100 combinat cu 50x70
11	dezvoltarea de modele grafice de urbanism și colectarea imaginilor ce integrează arhitectura tradițională și expunerea lor în cadrul primăriilor dar și în alte spații cu caracter public precum cârciumile și magazinele din localități	A, B, C, D	Panouri 70x100 combinate cu 50x70 (în funcție de spațiul alocat se pot realiza și alte dimensiuni de panouri)
12	îmbunătățirea centrului de instalații de tehnică populară în Sârbi	C	Panouri interpretative, 70x100 combinat cu 50x70
13	identificarea și semnalizarea caselor tradiționale (cu acordul proprietarilor).	C	Panou semnalizare, 40x60
14	semnalizarea și întreținerea unei rețele de trasee care leagă Creasta Cocoșului de localitățile Breb și Hoteni și de Hanul Pinte	D	Indicator săgeată mic, 15x40, către și la intrarea pe trasee, urmate de marcajul turistic al traseului respectiv
15	semnalizarea și întreținerea unui sistem integrat de trasee de drumeție și de cicloturism care să pornească din zona Breb – Hoteni și să fie circulare, acoperind toată destinația, cu posibilitatea de reîntoarcere în zona de plecare	D	Indicator săgeată mic, 15x40, către și la intrarea pe trasee, urmate de marcajul turistic al traseului respectiv
16	realizarea semnalizării către cele două tăuri din Hoteni și a infrastructurii de vizitare aferentă;	D	Panouri interpretative, 70x100 combinat cu 50x70
17	realizarea unei semnalizări în interiorul localităților Breb și Hoteni spre principalele puncte de atracție (ex. biserica de lemn, cimitirul evreiesc, casele Fundației Mihai Eminescu	D	Indicatoare tip săgeată mic, 15x40

	etc.);		
18	realizarea unor puncte de informare turistică (fără personal) la punctele de intrare în localitățile Breb și Hoteni și la Hanul Pinte. Aceste puncte de informare trebuie să conțină o harta a destinației și traseele marcate din această zonă. Se recomandă preluarea informației și a donatorilor pe un singur tip de panou.	D	Panouri interpretative, 70x100
19	realizarea a două puncte de interpretare a peisajului (1) deasupra satului Breb, pe drumul principal 109F și (2) pe DN18, în zona superioară a coborârii către Mara din pasul Gutâi, ambele asociate cu locuri de parcare și vizibilitate mare a peisajului.	D	Panouri interpretative, 50x70, poziționate oblic
20	dezvoltarea unui sistem de interpretare și vizitare a celor două rezervații cu infrastructură de semnalizare și interpretare și explicarea regulilor de vizitare	E	Panouri interpretative, 70x100 combinat cu 50x70

Tabel 5: mijloace pentru interpretare non-personală prin intermediul panourilor

Există măsuri din sfera celor de tip *non-personal* care nu sunt implementate prin intermediul panourilor. Acestea sunt menționate în continuare, fiind preluate din analiza pe zone:

- realizarea de materiale cu informații specifice fiecărei biserici, tipărite în diverse limbi de circulație internațională, disponibile la intrarea în biserică și la centrul din informare;
- centrele de informare turistică din Mara/Desești și din Ocna Șugatag să aibă hărți cu destinația și oferte de servicii din întreaga destinație și din zona adiacentă;
- realizarea unei mici rețele de centre de vânzare de produse din zonă: suveniruri, haine, produse naturale (ex. plante și ceaiuri), etichetate cu sigla destinației, informații despre producător și posibilitatea de donație către Fondul de Conservare și Dezvoltare Durabilă;
- realizarea de amenajări urbanistice și peisagistice pentru definirea centrului localității Ocna Șugatag, dar și în celelalte comune din destinație;
- realizarea la nivelul zonei a unei rețele de pensiuni care să promoveze programele în compania ghizilor locali și să informeze vizitatorii cu privire la acestea;
- planificarea unui centru de vizitare al rezervației Creasta Cocoșului (Mara). Acest subiect trebuie să facă obiectul unui plan detaliat de interpretare.

H. Responsabilitatea și coordonarea implementării măsurilor de interpretare

Responsabilitatea implementării măsurilor de interpretare este în sarcina parteneriatului ce coordonează implementarea tuturor măsurilor de management al destinației. Acest parteneriat este format din sectorul privat, administratorii de arii protejate și de autoritățile publice, dar trebuie să operaționalizeze o *unitate de management a destinației* (UMD). Asociația EcoLogic este organizația umbrelă care face demersurile (la momentul redactării acestui document) pentru a putea constitui acest UMD și a avea resursele necesare coordonării măsurilor de management a destinației și implicit coordonarea implementării măsurilor din acest plan de interpretare.

Pentru adoptarea acestor măsuri din planul de interpretare este necesară agrearea unui protocol de comunicare și utilizarea acestor elemente de către partenerii principali în coordonarea Asociației EcoLogic prin Unitatea de management a destinației. Resursele necesare pentru implementare acestor măsuri trebuie să vină printr-un efort comun din partea tuturor partenerilor.

Este extrem de important ca partenerii principali în managementul destinației să înțeleagă și să adopte măsurile comune de interpretare. Adoptarea acestor măsuri este un proces pe o perioadă mai îndelungată, ce trebuie însă început imediat.